č. j. 1 A 626/2002-21



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy, v právní věci **žalobkyně MUDr. Y. K.**, jako jediné dědičky po zemřelé **M. G.**, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení,** se sídlem v Praze 5, Křížová 25, v řízení o opravném prostředku žalobkyně proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 9. 2002, , o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb.,

t a k t o :

I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 10. 9. 2002, č. j. xxxx, se **z r u š u j e** pro nezákonnost a **v r a c í** se správnímu orgánu k dalšímu řízení.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) ze dne 10. 9. 2002, byla zamítnuta žádost M. G. o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. (o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů – dále též jen „zákon“), o kterou žádala jako vdova po svém manželovi A. G., narozeném dne …. 1910 a zemřelém dle sdělení žadatelky v roce 1977. V odůvodnění žalovaná uvedla, že paní M. G. uplatnila žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. z důvodu účasti manžela v národním boji za osvobození v době od 1. 4. 1942 do 29. 8. 1944 jako československého politického vězně, od 29. 8. 1944 do 25. 3. 1945 jako účastníka Slovenského národního povstání (dále jen „SNP“) a domácího odboje. Dle názoru žalované však nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. nevznikl, protože manželství s panem A. G. žadatelka uzavřela až dne 18. 8. 1945, netrvalo tedy v době manželovy účasti

v národním boji za osvobození a vzhledem k úmrtí paní G. již také není možné, aby předložila prohlášení, že manželství bylo z důvodu nemožnosti uzavřeno v období do 31. 12. 1945.

Ve včas podaném opravném prostředku považuje dědička zemřelé M. G. MUDr. Y. K. dané rozhodnutí žalované za chybné, neboť manželství paní G. s panem G. bylo uzavřeno již dne xx 8. 1945, tři měsíce po osvobození ČSR, tedy dříve než 31. 12. 1945. K nemožnosti její zesnulé matky předložit prohlášení, že manželství nebylo možno uzavřít v době účasti pana G. v národním boji za osvobození, uvedla následující argumentaci: 1) paní G. nebyla až do své smrti Českou správou sociálního zabezpečení nikdy vyzvána, aby takové prohlášení dodala, 2) zákon č. 261/2001 Sb. nikde neuvádí, že by takové prohlášení musel žadatel dodat, stačí pouhý fakt, že manželství nebylo možno uzavřít, 3) pan G. byl v dané době čs. politickým vězněm, později partyzánem SNP na území Slovenského státu, matka žalobkyně byla v dané době z rasových důvodů ukrývána v Budapešti; oba jako občané židovského původu žili v ilegalitě, za což jim oběma bylo vydáno osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. Nebylo tedy v žádném případě možné, aby jejich manželství bylo uzavřeno před osvobozením ČSR. Žalobkyně rovněž přiložila prohlášení, ve kterém deklaruje nemožnost uzavření sňatku svých rodičů z důvodů rasové perzekuce a nutnosti žít v ilegalitě, kdy otec žalobkyně byl partyzánem na Slovensku a matka se ukrývala na území Maďarska.

Žalovaná se ve svém vyjádření k opravnému prostředku ztotožnila s názorem žalobkyně, že zákon 261/201 Sb. neukládá oprávněné osobě – vdově, která uzavřela manželství po skončení manželovy účasti v odboji, avšak do 31. 12. 1945, povinnost předložit čestné prohlášení o nemožnosti uzavřít manželství v době manželovy účasti v národním boji za osvobození. Důvodem, proč žalovaná v daných případech požaduje předložit čestné prohlášení, má svůj původ ve skutečnosti, že zákon vůbec nespecifikuje, které důvody nemožnosti uzavřít manželství mají být považovány za relevantní. Právní úprava obsažená v zákoně tedy dle názoru žalované umožňuje i takový výklad, podle něhož důvodem nemožnosti uzavřít manželství je i skutečnost, že v době manželovy účasti v odboji se pozdější manželé vůbec neznali, popř. pozdější manželka v té době byla ve věku nepřicházejícím v úvahu pro uzavření manželství apod. Žalovaná proto shodně s žalobkyní navrhuje, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a vrátil ji věc k dalšímu řízení.

Uvedená právní věc vedená u Vrchního soudu v Praze pod sp. zn. 1 A 626/2002 byla tímto soudem postoupena Nejvyššímu správnímu soudu podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002 Sb. (soudní řád správní – dále jen „s. ř. s.“). Podle uvedeného ustanovení, nestanoví-li zákon jinak, věci správního soudnictví, v nichž nebylo rozhodnuto do dne účinnosti tohoto zákona (do 1. 1. 2003) a v nichž byla dána věcná příslušnost k řízení vrchním soudům nebo Nejvyššímu soudu, převezme a dokončí Nejvyšší správní soud. Podle § 129 odst. 2 s. ř. s. postupuje Nejvyšší správní soud v tomto řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s. Účinky procesních úkonů v těchto řízeních učiněných zůstávají zachovány a posoudí se přiměřeně podle ustanovení naposledy označeného zákona. O takový případ jde i v projednávané věci, a proto Nejvyšší správní soud postupoval v řízení podle ustanovení § 65 a násl. s. ř. s.

Nejvyšší správní soud postupoval v řízení podle uvedené části soudního řádu správního a shledal žalobu (opravný prostředek) žalobce důvodnou.

Zákon č. 261/2001 Sb. upravující nároky na poskytnutí jednorázové peněžní částky, se podle ustanovení § 1 odst. 1 vztahuje na občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. c) až f), bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb. (o

příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození) a bylo jim o tom vydáno podle ustanovení § 8 citovaného zákona osvědčení nebo kteří mají doklad, který toto osvědčení nahrazuje. Podle ustanovení § 1 odst. 2 se zákon vztahuje rovněž na vdovy nebo vdovce po účastníku národního boje za osvobození, pokud jsou občany České republiky, jejichž manželství trvalo v době účasti manžela v národní boji za osvobození nebo bylo z důvodu nemožnosti uzavřít manželství uzavřeno nejpozději do 31. prosince 1945 a jejichž manžel buď padl nebo kdykoliv později zemřel. Výše jednorázové peněžní částky pro účastníka národního boje za osvobození za účast v tomto boji trvající alespoň 1 rok přitom činí 120 000 Kč. Za každý další měsíc účasti v národním boji za osvobození se výše jednorázové peněžní částky zvyšuje o 1 000 Kč (§ 5 odst. 1 zákona). V případě účasti v národním boji za osvobození kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň tři měsíce nebo alespoň dva měsíce v případě služba v partyzánské jednotce jako československý partyzán podle zvláštního zákona činí jednorázová peněžní částka 60 000 Kč (§ 5 odst. 3 zákona). Podle § 5 odst. 7 zákona výše jednorázové peněžní částky pro vdovu a vdovce činí vždy její polovinu částky, která by připadla samotnému účastníkovi.

Z obsahu správního spisu vyplývá, že matka žalobkyně, paní M. G., požádala dne 11. 9. 2001 o poskytnutí jednorázové peněžní částky z více právních titulů – jednak jako vdova po A. G., dále jako dcera M. B. a konečně též jako dcera I. B. O jednotlivých typech nároku žalovaná rozhodla rozhodnutími ze dne 10. 9. 2002, přičemž žalobkyně podala odvolání pouze proti rozhodnutí č. I., kterým žalovaná zamítla žádost M. G. o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o niž požádala jako vdova po panu A. G., narozeném ….. 1910, který dle jejího sdělení zemřel v r. 1977. Vzhledem k tomu, že žadatelka dne 28. 1. 2002 zemřela, bylo rozhodnutí ve smyslu § 7 odst. 2 zákona vydáno její jediné dědičce – dceři MUDr. Y. K., která se stala účastníkem správního řízení namísto zemřelé. Rozhodnutí je odůvodněno tak, že nárok na peněžní částku nevznikl, protože manželství M. G. s A. G. bylo uzavřeno dne 18. 8. 1945, netrvalo tedy v době manželovy účasti v národním boji za osvobození a vzhledem k úmrtí žadatelky již není možné, aby předložila prohlášení, že manželství bylo z důvodu nemožnosti učinit tak do skončení okupace uzavřeno později, byť v období do 31. 12. 1945. Ostatní podmínky stanovené zákonem pro možnost poskytnutí jednorázové peněžní částky vdově po účastníkovi boje za národní osvobození ve smyslu zákona č. 261/2001 Sb. žalovaná nezpochybňuje.

Na základě ustanovení § 32 odst. 1 zákona č. 71/1967 Sb. o správním řízení (dále jen „správní řád“) je správní orgán povinen zjistit přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné doklady pro rozhodnutí. Uvedený postup je nezbytným předpokladem pro vydání rozhodnutí, které musí být v souladu se zákony a ostatními právními předpisy a musí vycházet ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu (§ 46 a § 3 odst. 4 správního řádu). V dané věci tedy bylo povinností žalované přesně a úplně zjistit, které důvody bránily žadatelce v uzavření sňatku s jejím zemřelým manželem v době jeho účasti v národním boji za osvobození. Na základě skutečnosti, že žadatelka zemřela a nemohla žalované poskytnout požadované čestné prohlášení osvědčující nemožnost uzavření manželství, aniž by žalovaná učinila další kroky ke zjištění skutkového stavu, došlo k porušení procesních pravidel, kterými je žalovaná při svém rozhodování vázána, a tedy k vydání nezákonného rozhodnutí. Čestné prohlášení účastníka řízení je v souladu s ustanovením § 39 správního řádu pouze podpůrným prostředkem, který správní orgán může připustit namísto důkazu.

V souvislosti s došetřením skutečného stavu věci soud poukazuje zejména na skutečnost tvrzenou žalobkyní v jejím odvolání, a to, že oba její rodiče byli židovského

původu a byli nuceni žít v ilegalitě. To samo o sobě, s ohledem na právní předpisy týkající se židovského obyvatelstva v době nacistické okupace na území dnešní České i Slovenské republiky, a ostatně i všech okolních států, by zakládalo nemožnost uzavření manželství ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona. Pokud tedy oba rodiče žalobkyně (nebo alespoň jeden z nich) byli židovského původu, je bez dalšího prokázána nemožnost uzavřít manželství v době účasti manžela v národním boji za osvobození; to vše ovšem za předpokladu, že se budoucí manželé v době okupace znali. Jen v tomto ohledu je třeba doplnit dokazování dalšími prostředky předpokládanými správním řádem (listinné materiály, svědecké výpovědi, čestným prohlášením nového účastníka řízení, na kterého přešel nárok po zemřelé žadatelce apod.).

V návaznosti na uvedené proto soud postupoval podle ustanovení § 78 odst. 1 a odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb. a napadené rozhodnutí pro nezákonnost zrušil a věc vrátil správnímu orgánu k dalšímu řízení, při němž je vázán právním názorem soudu (odst. 5 téhož ustanovení).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku n e j s o u opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. 9. 2003

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu